

Oleellista on taiteen näkeminen

Kun lähdetään valaisemaan taidetta, ei riitä että luksit ja lumenit ovat kohdallaan. Suunnittelijan tulee ymmärtää teoskohtaisesti, mistä asiassa on oikeastaan kyse.

Teksti: Tuija Holttinen ● Kuvat: Jari Härkönen

Näyttelyssä valaistaan nimenomaan teoksia. Tosin valo- ja äänisuunnittelija **Ilkka Volanen** muistuttaa, että tila on osa kompositiota.

”Kaikki lähtee taiteen sisällön näkemisestä; kyse ei ole pelkästään valon kohdistamisesta tauluun. Se on tämän homman erikoisuus, jonka oppii vain työtä tehdessä”, hän tiivistää.

”Näyttelytila töineen pitää kuitenkin osata hahmottaa kokonaisuutena. Jatkuvasti on pidettävä mielessä, miten rakennat valaistuksen niin, että se on kokonaisuutena hyvän näköinen?”

Taiteen valaisemisessa tulevat vastaan myös jokaisen teoksen yksilöllisyys, erillaisuus ja erimuotoisuus. On

aivan eri asia valaista öljyvärimaalaus kuin valokuvateos. Sen lisäksi pitää oivaltaa, mikä taitelijan työtapa ja yleensäkin tapa työskennellä on ollut.

Volanen mukaan valosuunnittelijan ei tarvitse välttämättä rakastaa näyttelyn teoksia, mutta kunnioitus töitä kohtaan auttaa tekemään teoksen valaistuksesta mahdollisimman hyvän.

”Tätä kokonaishahmottamista on vähän vaikea analysoida. Itse käyn mielelläni – jos se suinkin on mahdollista – keskustelua taitelijan kanssa siitä, mistä kyseisessä teoksessa on kyse. Jos taitelijasta on kirja, selailen sen läpi. Joka tapauksessa yritän perehtyä aiheeseen kokonaisvaltaisesti. Ennak-

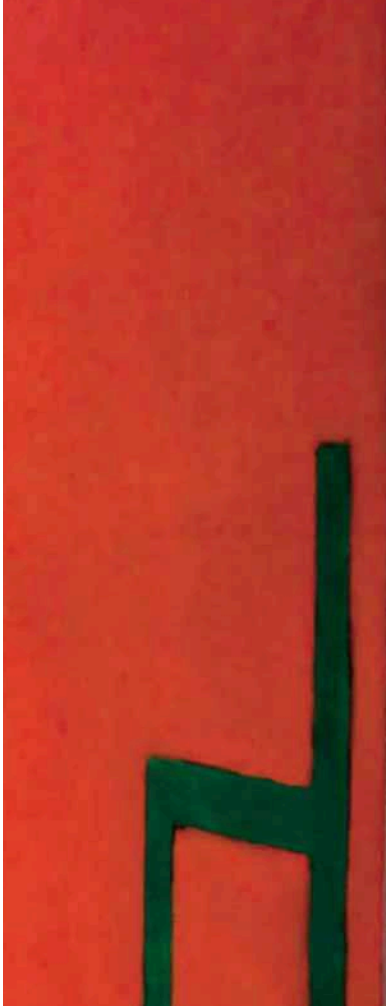
kotietojen ja etukäteissuunnittelun – ja pitkän kokemuksen – avulla osaa sitten oivaltaa, miksi kirkkaassa auringonpaisteesta tehty öljyvärimaalaus ei keinovalossa toimi. Tavallinen kävijäkin sen huomaa, muttei ehkä ymmärrä, miksi taulu ei vaan näytä hyvältä.”

Valaistus voi lisätä dramaattisuutta

Espoon WeeGee-talossa juuri avatun Espoon nykytaidemuseon, EMMAN, museonjohtaja **Markku Valkonen** painottaa, että oikeanlainen valaistus on sekä taideteosten kannalta että tunnelman luomisessa erittäin tärkeää.

”Luonnonvalo kaikkine vaihtelui-
neen on aivan oma juttunsa. Pääsääntöisesti valaistuksella pyritään kuitenkin saamaan esille taideteoksen tärkeimmät väri- ja muoto-ominaisuudet siten, että katsojalle syntyy tasapainoinen kokonaishavainto. Tavoitteena on, että värisävyt eivät muutu. Kysymyksessä on siis tietynasteinen neutraalius”, Valkonen kiteyttää ajatuksensa.

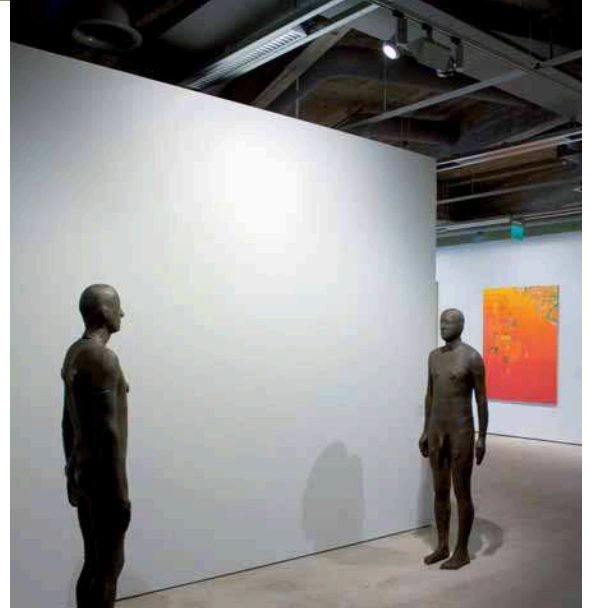
”Usein näyttelyssä valaistuksen huomaamattomuus on hyve, mutta se ei tarkoita, etteikö valaistuksella joskus pyrittäisi lisäämään dramaattisuutta. Silloin valaistuksen luonteesta ja välineistöstä tulee selvemmin osa

Tarmo Venäläinen (takana) ja Pertti Lähteenmäki ovat museomestareina EMMAn moniosajia. Taulut ovat Lauri Laineen "Sienalainen sisäkuva" ja Paul Osipowin "Dosentin tuomitsema".

Museotila soveltuu erittäin hyvin suurten maalausten ripustukseen. Näiden kookkaiden teosten valaisemiseen tarvittava tasainen valaistus on toteutettu kosketinkiskoihin sijoitetuilla ERCO Optec -sarjan seinäpesijöillä. Kuvassa etualalla Markus Konttisen maalaus "Yksin."

Emma-taidemuseossa veistokset on valaistu kosketinkiskoihin asennetuilla ERCO Optec -sarjan kohdevalaisimilla. Ylemmässä kuvassa Antony Gormleyn "Kaksi kertaa" ja alemmassa Hedtec Valaistuksen Pasi Jokinen ja Mimmo Paladinin veistos "Järjen tuolla puolen".

taideteosta. Tässä ei tietenkään kannata liioitella."

Konsultti moottorina

Näyttelyvalaistus on siis tarkkaa ja haasteellista työtä. EMMA-taidemuseossa Ilkka Volanen oli ohjaavana konsulttina sekä valaistus- että AV-puolen toteutuksissa.

"EMMAssa haasteellista oli se, että talossa on niin kovin moninaista taidetta. Ei ole olemassa yhtä valaistusta tai yhtä valaisinta joka soveltuu kaikkeen. Konsultin pitäisi myös pystyä ymmärtämään mitä ajan hengessä on nyt, osata ennakoita mitä kohta on tulossa ja

aavistaa mitä on ilmassa viiden vuoden kuluttua", Volanen pohtii.

EMMAN tapauksessa kohteesta teki helpomman se, että talossa on osaavat museomestarit, jotka ottavat vastuun työkalukseen tulevien järjestelmien hoitamisesta. Konsultti toimi taustalla asioita eteenpäin vievänä moottorina, mutta museon oma väki teki päätökset.

Ilkka Volasen mukaan yhteistyö projektissa toimi hyvin. Samaa mieltä on EMMA-museon verkkomediasuunnittelija **Pertti Lähteenmäki**.

"Volasen apu on ollut erittäin tervetullutta asiantuntemuksen sekä alan kontaktien vuoksi. Hän on toiminut

hyvänä selkänäojana isossa projektissamme aiempien kokemustensa ansiosta. Koen, että konsulttina hän on ollut käytettävissä aina tarvittaessa ja olemme hänen panokseensa oikein tyytyväisiä. Ainut, mitä olisi voinut toivoa, on että hänet olisi saatu jo aiemmin projektiin mukaan."

Konsultin työ projektissa päättyy pääsääntöisesti siihen, kun kaikki on saatu paikoilleen ja lopputarkastus on tehty. Volanen on kuitenkin luvannut olla käytettävissä myöhemminkin.

"AV-puolen töissä olen yleensä sanonut, että ensimmäinen vuosi menee takuun piikkiin. Lupaudun tulemaan apuun tarvittaessa. Valaistus on huo-

Käänteentekevä äänentoistoa

Hedcom on toimittanut WeeGee-taloon kaikkiaan kolme järjestelmätoimitusta, joista EMMA-museon audiovisuaalinen tekniikka on ehdottomasti suurin toimitus. Viime vuoden loppupuolella taloon toimitettiin äänentoistojärjestelmä ja tämän vuoden alussa Espoon Taide ja Tietotekniikkakeskuksen **CARTES**:n studion tuotantoyrjestelmä.

Käänteentekevä av-ohjausovellus museokäyttöön

EMMA-museon AV-tekniikan toimitus sisältää useita projekteja (**ProjectionDesign, Sanyo, Plus**), litteitä näyttöjä ja ohjelmalaitteita (muun muassa **Thomson Grass Walley iDDR** videoserveri).

Hajautettu AV-järjestelmä on keskitetty **Crestron** ohjausjärjestelmän hallinnassa. Tämä ohjausovellus on museota varten kehitetty. Crestron kosketusnäyttöä käynnistetään ja sammutetaan koko hajautettu AV-tekniikka kätevästi muutamalla painalluksella. Kosketusnäyttöä voidaan myös monitoroida järjestelmän komponentteja (mm. projektorien lamput)unni).

Moderni äänentoisto

Aulojen äänentoistojärjestelmän toimitus sisältää mm. verkotetun **NetCIRA EtherSound** -järjestelmän, **Symetrix**-audioprosessoinnin, **Camco**-vahvistimet ja **Nexo**-kaiuttimet.

Digitaalinen äänenkäsittelystudio

Studion toimitus sisältää **DigiDesign ProTools** -äänituotantoyrjestelmän **Apple MAC** -tietokoneineen sekä **Dynaudio Acoustics AIR** surround-kaiutinjärjestelmän. Nämä edustavat uusinta tekniikkaa, jossa **proTools** -tuotantoympäristö on rakennettu täysin ohjelmistopohjaiseksi ratkaisuksi. Kaiutinjärjestelmä perustuu digitaaliseen DSP-tekniologiaan ja verkotettuun ratkaisuun.

Monipuolinen valaistus

WeeGee-taloon ja Espoon modernin taiteen museoon, EMMAan on asennettu yli 4 kilometriä ERCOn kosketinkiskoa.

Näyttelyvalaistuksen hoitavat lähes 1 200 **ERCO**n kohdevalaisinta monipuolisia lisävarusteineen. Kohdevalaistuksessa on käytetty valaisimia **Optec, Jilly, Pollux** ja **TM-Spot**-sarjoista. Myös WeeGee-talon rakenteellisia osia on haluttu tuoda esille käyttäen T5-loistelampuilla varustettuja TFL-seinänpesijöitä ja **Trion** sarjan epäsuoria valaisimia.

Ilkkunaseinä päästää myös luonnonvaloa hallitusti EMMA:n tiloihin. Tilateos on Tony Craggin "Sedimentti".

► nekohtaisesti tehtyine valoineen helppo kokonaisuus. AV-puoli on monimutkaisempi järjestelmä videoineen ja äänineen. Harvassa museossa on AV-alan osaajia, tässä mielessä WeeGee-talo on poikkeus; Pertti Lähteenmäki kumppaneineen hallitsee uudetkin tekniikat suvereenisti."

Tekniikalla elämyksiä

Monipuoliset mediatyöt ovat taide-museossa yhä useammin arkipäivää. EMMAssa on kaikkiaan neljätoista teosta, joiden olennainen osa on videotykin tai lcd-näytön välittämä kuva. Uutta tekniikkaa järjestelmässä edustaa ainutlaatuinen hajautettu loigikkaohjaus. Aamulla yksi käynnistys käynnistää kaikki projektorit ja päivän päätteeksi koko systeemi suljetaan samoin yhdestä paikasta – huolimatta siitä, että projektorit on hajautettu eri tiloihin.

"Jokainen taitelija miettii varmasti, onko kaikki mahdollinen tehty, jotta teokset olisivat mahdollisimman elä-

myksellisiä. Hienosäätöä tarvitaan aina, ja teokset ja tilanteet vaihtelevat. Nyt meillä on kuitenkin joustava järjestelmä, joka muuntuu näyttelyiden mukaan", Pertti Lähteenmäki toteaa. "Nyt on hyvät fiilikset, kun monen vuoden suunnittelutyö tulee yleisön nähtäville. Paras kiitos on se, että sekä museon henkilökunta että yleisö ovat tyytyväisiä. Tekniikka palvelee silloin parhaiten, kun sen avulla voidaan tuottaa elämyksellisiä kokemuksia näyttelykävijöille."

Monipuolinen museomestari

EMMA:n museomestari **Tarmo Venäläinen** tietää, että museomestarin työ on muuttunut näyttelyjen rakentajasta melkoiseksi moniosaajaksi. Tämän päivän museomestari toimivat museoiden ja erilaisten kulttuuri- ja näyttelykeskusten teknisenä henkilökuntana. Työnkuvaan kuuluu muun muassa näyttelyiden rakentamista, valaistusta, esineiden käsittelyä, kul-

jetuksia, pakkaamista, varastointia ja turvallisuutta.

"Itse olen sen verran vanhemman koulukunnan kaveri, että koulutus on tullut erilaisten kurssien ja ennen kaikkea kokemuksen kautta. Sen sijaan olen ollut jonkun verran mukana uuden polven museomestareiden kouluttamisessa. Kokemuksen merkitys tässä työssä on valtava."

Museomestarin on tunnettava myös valo; sen ominaisuudet ja mahdollisuudet.

"Valon merkitys taiteelle on suuri, koska valolla voidaan oikeastaan tehdä mitä vaan. Sillä saadaan tunnelmaa ja sävyjä millaisiksi vaan. Tietenkään taideteoksen olemusta ei pyritä muuttamaan, vaan taiteen halutaan näyttävän parhaassa mahdollisessa valossa." ●

Lisätietoja:

www.hedtec.fi/valaistus
p. (09) 682 881
email: lighting@hedtec.fi

Elämysten talo

Espoon Tapiolassa sijaitseva, entiseen kirjapainon tiloihin monipuolisen taiteen työssä rakennettu WeeGee-talo on moderni ja monimuotoinen kulttuuritalo. Professori **Aarno Ruusuvooren** 1960-luvun suunnittelema betonisista nelionmuotoisista perusyksiköistä koostuva rakennus on kokenut sisällään melkoisen myllerryksen WeeGee-talon muutostöissä.

Kaikkiaan rakennuksessa toimii nyt viisi museota: Espoon modernin taiteen museo EMMA, Espoon kaupunginmuseo, Helinä Rautavaaran museo, Lelu- ja leikkimuseo ja Suomen Kellomuseo. Muita toimijoita ovat

Espoon taide- ja tietotekniikkakeskus Cartes, nykytaidegalleria Aarni, kuvataidekoulu, lukio, musiikkileikkikoulu sekä kahvila-ravintola ja museomyymälä.

Espoon kulttuuriohjaaja **Georg Dolivo** lupaa, että nähtävää riittää.

"Jo pelkästään viiden museon perusnäyttely riittävä tarjoamaan katseltavaa usemmaksikin käyntikerraksi."

Valtava rakennus kokonaisuudessaan ja taidemuseo EMMA:n 5 000 neliömetrin näyttelytilat ovat mieleenpainuva kokemus. Dolivo toivottaakin kävijöitä WeeGee-taloon kokemaan tilan huumaa ja taiteen nautintoa.